13. 5. 2022

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Rozhodnutí o nerozdělení zisku pohledem judikatury Nejvyššího soudu ČR

V současné době nabývá v obchodních korporacích, jako každý rok, na aktuálnosti otázka schvalování řádných účetních závěrek a související rozhodování o naložení s hospodářským výsledkem. Nejistota ohledně budoucího ekonomického vývoje přitom může mít svůj odraz také při rozhodování o případném rozdělení vytvořeného zisku. Jaké legitimní důvody vyplývají ze soudní judikatury pro rozhodnutí nerozdělit zisk mezi společníky a jaké jsou případné důsledky tohoto kroku?

Právo na zisk představuje obecně jedno ze základních majetkových práv společníka spojených s vlastnictvím podílu v obchodní korporaci a ze své podstaty jde současně o jeden z hlavních účelů, ke kterému účast v obchodní korporaci jako taková vůbec směřuje. Uplatnění tohoto práva následně nachází svůj odraz v podílu na zisku, o jehož rozdělení je rozhodnuto na základě řádné či mimořádné účetní závěrky schválené nejvyšším orgánem obchodní korporace, jak vyplývá z ustanovení § 34 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů (dále jen **„z.o.k.“**).

Tato východiska zdůraznil ve své rozhodovací praxi Nejvyšší soud ČR především v rámci svého usnesení ze dne 26. února 2014, sp. zn. 29 Cdo 3059/2011, ve kterém byla posuzována otázka platnosti usnesení valné hromady akciové společnosti o převedení zisku na účet nerozděleného zisku minulých let. Vzhledem k tomu, že se tato situace mimo jiné opakovala již po několik účetních období a současně s ohledem na další kroky většinového akcionáře, považovali minoritní akcionáři tuto situaci za případ zneužití postavení akcionáře s většinovým podílem na jejich úkor (tzv. *freeze-out*).

V odůvodnění tohoto rozhodnutí byly přitom stanoveny základní mantinely posuzování podmínek pro (ne)rozdělení zisku mezi akcionáře následovně: *„Plyne-li z právní úpravy práva akcionáře na podíl na zisku (§ 155 odst. 1 § 178, § 192 odst. 1 obch. zák.), že k rozhodnutí o nerozdělení zisku a jeho ponechání na účtu nerozděleného zisku může dojít pouze z důležitých důvodů (které musí být, jak vysvětleno výše, konkrétně popsány v odůvodnění návrhu představenstva na rozdělení zisku) a při respektování zákazu formulovaného v ustanovení § 56a obch. zák. (srov. R 13/2011), musí soud v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o (ne)rozdělení zisku (§ 183 a 131 obch. zák.) taktéž zkoumat (v mezích uplatněných důvodů neplatnosti – srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2001, sp. zn. 29 Odo 71/2001), zda byl dán důležitý důvod, pro který je na místě zisk mezi akcionáře nerozdělit a ponechat jej společnosti (R 30/2008). Přitom posuzuje, zda konkrétní důvod či důvody, pro které nebyl zisk mezi akcionáře rozdělen, jsou (s ohledem na všechny relevantní skutečnosti a z pohledu ex ante) způsobilé (jak co důležitosti, tak i z hlediska proporcionality) vyloučit jedno ze základních práv akcionářů, totiž právo podílet se na zisku.“*

Tyto závěry jsou přitom plně aplikovatelné i za situace po nabytí účinnosti z.o.k., jak bylo následně potvrzeno v usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. března 2019, sp. zn. 27 Cdo 3885/2017, ve kterém bylo zároveň shrnuto, že prvotním předpokladem pro nepřípustnost omezení práva podílet se na zisku společnosti je porušení obecného zákazu zneužití hlasů vyplývajícího z ustanovení § 212 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, případně existence určitého důležitého důvodu, který v porovnání s tímto právem převáží. Takovým důležitým důvodem

přitom podle rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČR může být typicky situace, kdy stanovy společnosti výslovně upravují určitý způsob nakládání se ziskem nebo vydání akcií, se kterými právo na podíl na zisku není spojeno, popřípadě zvláštní ujednání mezi akcionáři ve stanovách, na jehož základě nedojde k rozdělování zisku ve stanovené výši či po určitou dobu. Konkrétně ve zmiňovaném usnesení tak byl za důležitý důvod shledán například odvod části zisku do sociálního fondu, a to ve výši určené stanovami dané akciové společnosti. V tomto směru je vhodné doplnit, že pro nerozdělení zbylé části zisku nad rámec takového odvodu předvídaného stanovami by případně musela existovat jiná skutečnost naplňující podmínku důležitého důvodu.

Z nedávné rozhodovací praxe byla obdobná otázka posuzována také v rámci usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. září 2021, sp. zn. 27 Cdo 2846/2020, a to ve vztahu k rozvojovým (respektive investičním) záměrům společnosti, kdy bylo v odůvodnění konstatováno následující: *„Dovoláním zpochybněný závěr odvolacího soudu, podle něhož plánované výdaje na nákupy pozemků pod rybníky a na opravy a investice představují důležitý důvod, pro který je na místě zisk mezi akcionáře nerozdělit a ponechat jej společnosti, je zcela v souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu.“* Nejvyšší soud ČR tak v tomto rozhodnutí aproboval jako důležitý důvod pro nerozdělení zisku také zajištění dostatečných zdrojů pro další plánovanou podnikatelskou činnost obchodní korporace. Právě tato kategorie důvodů ovšem může přinášet nejvíce hraniční případy, kdy bude nutné posoudit, jestli je plánovaný investiční či rozvojový záměr skutečně dostatečně konkrétní a důležitý, aby naplnil výše zmíněné požadavky judikatury a skutečně tak převážil nad právem společníků na zisk. Obecné konstatování potřeby finančních zdrojů na další rozvoj podnikatelské činnosti je totiž možné učinit v zásadě vždy a nemělo by tak bez dalšího představovat zmiňovaný důležitý důvod pro zadržení zisku ve společnosti.

V této souvislosti je možné zároveň připomenout, že obdobný důsledek jako rozhodnutí o nerozdělení zisku vytvořeného obchodní korporací může mít také rozhodnutí statutárního orgánu o vytvoření účetních rezerv, což bylo předmětem rozhodování v usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. listopadu 2021, sp. zn. 27 Cdo 2887/2020. Statutární orgán totiž svým rozhodnutím o vytvoření významných účetních rezerv faktickým způsobem ovlivňuje celkovou výši zisku, o jehož rozdělení následně valná hromada vůbec může rozhodovat. Z odůvodnění přitom vyplynul následující závěr: *„Pouze tehdy, pokud by jednatel vytvářel rezervy v rozporu se zákonem či společenskou smlouvou (např. v situaci, kdy pro jejich tvorbu nejsou naplněny zákonné předpoklady, popř. ve vyšším než zákonem předvídaném rozsahu), by bylo možné uvažovat o tom, že prostřednictvím takto (nezákonně) vytvořených rezerv byl (v rozporu se zákonem) snížen zisk, o jehož rozdělení může valná hromada rozhodnout. Jinak řečeno, bez posouzení, zda rezervy byly vytvořeny v souladu se zákonem (případně se společenskou smlouvou), není možné dovodit, že by prostřednictvím jejich tvorby bylo zasaženo do práva společníků na rozdělení zisku.“* Nejvyšší soud ČR tedy oddělil otázku rozdělování zisku na straně jedné a tvorby rezerv, která spadá pod vedení účetnictví dle příslušných předpisů, jež je vyhrazeno právě do působnosti statutárního orgánu. Je zřejmé, že valná hromada v konečném důsledku posuzuje otázky spojené s vedením účetnictví právě v rámci schvalování řádné či mimořádné účetní závěrky. Otázku výše vytvářených rezerv je ale nutné posuzovat především optikou naplnění požadavků vyplývajících pro vedení účetnictví příslušnou zákonnou úpravou. Pokud jsou zákonné podmínky dodrženy, jde ze strany statutárního orgánu stále o plnění jeho povinností vztahujících se k vedení účetnictví, které tak podle výše uvedených závěrů není způsobilé zasáhnout do práva společníků na zisk.

Pokud jde o důsledky spojené s případným nerozdělením zisku mezi společníky, je z výše shrnuté judikatury zřejmé, že příslušné usnesení valné hromady, kterým bude schváleno převedení zisku na účet nerozděleného zisku minulých let, může být napadnuto obecnou žalobou na vyslovení jeho neplatnosti ve smyslu ustanovení § 428 z.o.k. Jak ovšem zaznělo také v dalším z nedávných rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR (viz rozsudek ze dne 31. ledna 2022, sp. zn. 27 Cdo 1395/2020),

může tato skutečnost za určitých situací vyvolat také aplikaci ustanovení § 89 z.o.k. upravujícího právo menšinového společníka na tzv. *„fair exit“*, tedy možnost požadovat odkoupení svého podílu ze strany ovládající osoby, která uplatňuje svůj vliv v ovládané osobě způsobem, v jehož důsledku dojde k podstatnému zhoršení postavení společníků ovládané osoby nebo k jinému podstatnému poškození jejich oprávněných zájmů, a není proto možné po nich spravedlivě požadovat, aby v ovládané osobě setrvali.

Jak bylo přitom ve zmíněném rozhodnutí zdůrazněno, podmínky pro uplatnění této možnosti by mohly být naplněny mimo jiné v situacích opakovaného rozhodování valné hromady, kde by ovládající osoba prosadila svou vůli nerozdělovat zisk v rozporu se zákonnou úpravou či stanovami a současně za situace, kdy obecné nástroje ve smyslu žaloby na neplatnost usnesení valné hromady, respektive uplatnění nároku na přiměřené zadostiučinění ve smyslu ustanovení § 430 odst. 2 z.o.k. nemohou dostatečně ochránit práva menšinového společníka. Ve vztahu k nerozdělování zisku je pak jako příklad zmiňována situace, kdy společnost nezmění svůj přístup ani přes úspěšnou žalobu akcionáře na vyslovení neplatnosti příslušného usnesení valné hromady. I z tohoto závěru je přitom zjevné, že aplikace tohoto ustanovení představuje bezpochyby určitý krajní prostředek (*ultima ratio*), pro který tak bude nutné posoudit konkrétní situaci a využívání vlivu ovládající osoby v dané obchodní korporaci komplexním způsobem.

Michal Przeczek

Weinhold Legal

Weinhold Legal, v.o.s. advokátní kancelář

Florentinum
Na Florenci 15
110 00 Praha 1

Tel.: +420 225 385 333
Fax: +420 225 385 444
e-mail: wl@weinholdlegal.com

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Územní plán jako klíčový faktor při oceňování pozemků
- Výpis z německého živnostenského rejstříku – kdy ho můžete potřebovat a kde a jak jej získat
- Aktuality ze světa nekalé soutěže
- Podíly pro zaměstnance v obchodních společnostech
- Evidence skutečných majitelů se uzavírá veřejnosti
- Transfer Pricing: Na co si dát pozor s blížícím se koncem roku
- Byznys a paragrafy, díl 24.: Digitalizace korporátního práva: EU cílí na snížení administrativy při přeshraničním podnikání
- Oceňování ochranných známek
- Zákon o prověřování zahraničních investic v kontextu nových návrhů Evropské komise
- Spolupráce s influencery: na co si dát pozor?
- Jak správně zapsat volnou živnost do obchodního rejstříku?